

Roma Dönemi Duvar Resmi ve Mozaiklerde Akhilleus Skyros'ta Sahnesi: Efes, Pompeii ve Zeugma Örneği

Şehnaz ERASLAN*

Özet

Yunan Klasik ve Helenistik Dönemde çeşitli sanat eserlerini süsleyen mitolojik konular Roma sanatında da öncelikli olarak tercih edilmiştir. "Akhilleus Skyros'ta Sahnesi" bu mitolojik konulardan biridir. Pompeii ve Efes antik kentinde bu konunun betimlendiği duvar resimleri bulunmuştur. Ayrıca İmparatorluğun hakim olduğu tüm bölgelerde bu konunun tasvir edildiği mozaik panoları da ele geçmiştir. Özellikle Zeugma'da bulunan mozaik ikonografik özellikleri nedeniyle Pompeii ve Efes örneğiyle benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da Pompeii, Efes ve Zeugma'da bulunan Akhilleus Skyros'ta temalı eserlerin birbirleriyle olan sanatsal ilişkisi üzerine değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Roma, Akhilleus, Duvar resmi, Mozaik

Roman Period Scene of Achilles at Skyros in Mosaics and Mural Paintings: Ephesus, Pompeii and Zeugma Examples

Abstract

Mythological subjects adorning arts in Classical and Hellenistic era were chosen as priority in Roman art. Achilles at Skyros was one of the mythological theme in Roman art. Wall paintings depicted these issue were found in Ephesus and Pompeii. Also mosaics depicted these issue were found in all parts of the Empire. Mosaics of Zeugma is similar to wall paintgs of Ephesus and Pompeii in terms of iconographic aspects. In this paper the artistic relation between the works themed Achilles at Skyros in Pompeii, Ephesus and Zeugma are handled.

Key Words: Roman, Achilles, Wall painting, Mosaic

Mitolojide ve Betimleme Sanatında Akhilleus Skyros'ta Sahnesi

Hellen mitolojisinin en önemli kaynaklarından olan Homeros'un İlyada'sında, Peleus ve deniz tanrıçası Thetis'in oğlu olarak bilinen Akhilleus, Troia Savaşı'nda Hellenlerin en büyük savaşıncısı olarak yer almıştır. "Akhilleus Skyros'ta " Akhilleus'un Troia savaşı ile ilgili mitolojik temalarından biridir.

İlyada'ya göre, Akhilleus'un Troia savaşına katılırsa öleceğini bilen Thetis, oğluna kendisini bekleyen kaderi önceden bildirir: "İki ayrı kader götüreceğim seni ölüme: Burada kalır, savaşsam Troia çevresinde, tükenmez bir ün var, dönüş yok. Dönersem yurduma, sevgili baba toprağına, ünüm olmasa da çok yaşayacağım, ölüm öyle çabucak gelip çatmayacak".²

* Dr. Arkeolog, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, erinonaz@hotmail.com

¹ Homer. *Il.* i. 538, xviii. 35.; Hesiod. *Theog.* 244.

² Homer. *Il.* IX, 411 vd.

Akhilleus Troia savaşına giderse parlak bir üne kavuşacak fakat hayatı kısa sürecektir. Homeros'a göre Akhilleus Troia savaşına gitmeyi tercih etmiştir. Fakat Homeros'tan sonraki şairler, özellikle tragedya yazarları bu gidişi farklı anlatmaktadırlar. Bu yazarlar, Thetis'in, Akhilleus'u Troia savaşına katılmasını önlemek için Skyros adasına, Kral Lykomedes'in sarayına gönderdiğinden söz etmektedirler³.

Ovidius'un Metamorphosis'sinde anlatılan mitolojik anlatımların birinde de Akhilleus'un Skyros'ta Kral Lykomedes'in sarayında tanınmamak için kadın kıyafetleri giydiği bildirilmektedir: “Örtüyle gizlemiş oğlunu, geleceği önceden bilen ana, Ölümü gören becerisiyle. Kollamış hepsi, bunlar arasında Ajax'ı saklamış yapay kılıklar altında. Bense, kımıldatmak için erlik gücümü, kadın takılarıyla gizledim pusatlarımı, kalkan gibi kargı gibi; yakalandı, Yiğit atmamışken üstünden kadınsı giysileri daha, Dedim ki: ey tanrıçanın oğlu, Pergamus'un yıkımdır seni bekleyen, kuşkun yok mu güçlü Troia'nın yıkılacağından?”⁴.

Geç dönem Grek ve Latin edebiyatında ise, Odysseus'un Diomedes ile birlikte, Akhilleus'u diğer kadınların arasından ayırt etmek için, birlikte bir plan düşündükleri de söylenir: Lykomedes'in sarayında birdenbire savaşın habercisi olan trompet sesleri duyulmaya başlar, bu durumda kadınlar kaçışırken Akhilleus silahlara sarılır ve böylece kimliğini açığa çıkarmış olur⁵. Ovidius, Akhilleus'un Odysseus tarafından ikna edilerek Troia savaşına katılmak üzere Akha ordusu ile birlikte Euboia'da Aulis'e gittiklerini anlatmaktadır: “Akhilleus'un tanınmasına yarayan pusatlardan, benim istediğim şudur: yaşarken verdiğim, ölünce geri aldığım. Euboiada Aulis bin gemiyle dolmuştu, o gün, Ne karşıt, ne de uygun bir yel esmişti donanma için.”⁶.

Odysseus'un Akhilleus'u Skyros'ta Kral Lykomedes'in sarayında, kadınların arasında bulduğu anın örnekleri sanatın çeşitli dallarında mevcuttur⁷. Fakat bu mitolojik temanın Roma Dönemi duvar resimleri ve mozaiklerinde özellikle Efes, Pompeii ve Zeugma'da tercih edilen bir tema olduğunu tespit etmekteyiz. Bu örneklerde, Akhilleus, Kral Lykomedes'in kızları arasında genellikle kadın kıyafetleri içinde görülmektedir. Tüm eserlerde Akhilleus ve Odysseus sahnenin merkezinde, Deidamia, Kral Lykomedes ve kızları ise kalabalık bir grup içinde onların etrafında yer almaktadırlar. Örneklerde, Odysseus genellikle kash ve güçlü, Akhilleus ise kadınsı vücut hatlarıyla tasvir edilmiştir.

Akhilleus Skyros'ta Sahnesi- Efes (Duvar Resmi)

Roma İmparatorluğu döneminde Asya eyaletinin başkenti olan Efes'te yüksek kalitede duvar resimleri bulunmuştur. Bu resimler, genellikle zengin Efeslilerin villalarının duvarlarını süslemişlerdir. Duvar resimlerinde işlenen konularda çoğunlukla mitolojik ve günlük hayattan kesitlerin tercih edildiğini görebilmekteyiz. Efes duvar resimleri, Roma resim sanatının Anadolu'da ki en dikkat çekici örnekleridir. Bu resimlerde, Anadolu'nun M.S.1-6.yüzyıllarını aydınlayabilecek belge niteliği taşıyan, sosyal yaşam ve mimarisinin anlatılmış olması Efes duvar resimlerini ayrıcalıklı kılmaktadır.

Efes'te Teras Ev 2'de, 75'ten fazla mekan duvar resimleriyle süslüdür; bunlara yıkıntılar içinde ele geçmiş ve tavanlarla üst kat mekanlarına ait çok sayıda fragman eklenmektedir. Bugüne kadar elde edilen Efes duvar resimlerinde ağırlıklı olarak mitolojik konular, tanrılar, musalar, filozoflar, peyzaj resimleri ve ayrıca hizmet eden veya avlanan Eros örnekleri bulunmaktadır⁸. Efes duvar resimlerinin tarihi geç Hellenistik dönemden Bizans dönemine kadar uzanmaktadır. Konumuzun içeriğini oluşturan Roma Dönemi duvar resimleri 'Teras Ev 2' de bulunmaktadır.

³ Stat, *Achil* 1. 25 – 396; *Pseudo-Hyginus, Fabulae* 96 ;*Pseudo-Apollodorus, Bibliotheca* 3. 174

⁴ Ovid, *Met.*13.162-170

⁵ Hygin. *Fab.* 96; Stat. *Achil.* ii. 200.Erhat 1989:27; Grimall 1997:43

⁶ Ovid, *Met.*13.180-185

⁷ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. LIMC “Achilleus” 95-182.

⁸ S. LADSTATTER, *Ephesos Yamaç Ev 2*, çev. Selma Gün, Ege Yayınları, İstanbul, 2012, s.135.

Fotoğraf 1: Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Duvar resmi, Efes.

Efes'te mitolojik konular arasında yer alan "Akhilleus Skyros'ta" sahnesi 4 no'lu evin peristilinin güney koridorunda in situ olarak görülebilmektedir (Fotoğraf 1)⁹. Resim çok fazla hasar görmüştür. Fakat yine de efsaneye uygun olarak resmedilen panoda, Akhilleus kadın kıyafetleri içerisinde görülebilmektedir. Solunda ise Akhilleus'un kimliğini açığa çıkaracak olan asker trompeti üfleemektedir. Resimde zemin yeşil, figürler ise kahverenginin tonlarıyla oluşturulmuştur. Figürlerin tasvirinde kullanılan koyu ton ile zemin arasında ton kontrastı oluşturulmuş ve görsel bütünlük sağlanmıştır. Resimde ışığın etkisi parlak ve gölgeli alanlarda kendini göstermektedir. Figürler sert ve koyu renkte kontur çizgileriyle belirginleştirilmiştir. Koyu konturlardan formların iç bölgelerine doğru koyuluk dereceleri yavaş yavaş açılmış ve açık renk bölümler ışık almış gibi görünmüştür. Bu da figürlerin üç boyutlu formunu ortaya çıkarmıştır.

Akhilleus Skyros'ta Sahnesi –Pompeii (Duvar Resmi)

M.Ö.2.yüzyıl ile M.S 1.yüzyıl arasına tarihlendirilen Pompeii resimlerinde mitolojik konular, manzara, günlük yaşam, natürmort, tarihi konular ve portre gibi konular resmedilmiştir¹⁰.

Roma Döneminde üç yüzyıldan daha kısa bir süre varlığını sürdüren kent, M.S. 79 yılında Vezüv yanardağının patlaması sonucu volkanik küllerin altında kalarak yok olmuştur. 1748'den itibaren yapılan çeşitli kazılarda ortaya çıkarılan evler ve içlerinde bulunan malzemelerin korunmuş olması arkeoloji bilimi için yenilikler de sağlamıştır. Özellikle evlerin duvar resimleri ve mozaikleri Hellen ve Roma kültürlerine ait pek çok verinin elde edilmesi açısından da önemlidir. Pompeii evlerinin duvarlarını süsleyen resimler hakkında ilk çalışmayı Alman Arkeolog August Mau "Geschichte der derokativen vandmalerei in Pompeji" adlı eserinde yapmıştır. Mau, bu eserinde duvar resimlerini dört stile ayırmıştır: I. stilde sıva üstüne çeşitli renklerle yapılan dikdörtgen panellerde mermer levha imitasyonları, II. stilde ışık ve gölge tekniği kullanılarak gerçeğe yakın yapılmış mimari yapılar, III. stilde yatay ve dikey olarak üç bölüme ayrılan duvarın orta kısmına yerleştirilen figüratif temalar, IV. stilde ise perspektif olarak etkileyciliği bulunan mimari elemanların yapımının tercih edildiğini bildirmektedir¹¹.

Pompeii'de evlerin duvarlarında Akhilleus Skyros'ta temasının resmedildiği yaklaşık dokuz duvar resmi ele geçmiştir. Bu duvar resimleri Epigrams Evi'nin triclinium, Dioscuri Evi'nin tablinum, Apollo Evi'nin bahçesi, Vetti Evi'nin triclinium, Modestus Evi'nin atrium, Hunt Evi'nin tablinum, Postumii Evi'nin triclinium, Eros Fountain Evi'nin triclinium, Achilles Evi'nin peristil bölümlerinde bulunmuştur¹².

Antik dönem yazarlarından Plinius, "Akhilleus Skyros'ta sahnesini" M.Ö.4.yüzyılın sonlarında meşhur olan ressam Maronealı Athenion'un tablolarında yaptığını belirtmektedir¹³. M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına doğru Maronealı Athenion gibi ressamlar renk ve ışık uyumunun birlikteliğini resimlerine başarıyla uygulamaya başlamışlardır¹⁴.

Hellen ve Roma resim ve mozaiklerde Akhilleus Skyros'ta sahneleri, Maronealı Athenion'un eseriyle bağlantılı olmalıdır. Bu resimlerde Odysseus'un, kadın kılığına giren Akhilleus'u açığa çıkarttığı anın sahneleri tasvir edildiği gibi, Akhilleus'un kadın kılığına girmeden sadece omzunu ya da bacaklarını örten bir kumaşla betimlendiği sahneler de bulunmaktadır. Kompozis-

⁹ N. ZIMMERMANN-S.LADSTATTER, (2011) *Wall Painting in Ephesos, from the Hellenistic to the Byzantine Period*, İstanbul: Ege Yayınları, İstanbul, 2011, s.84, fig.127.3. Akhilleus Skyros'ta sahnesi Antik sanatta oldukça popüler olan mitolojik temalardan biridir. Akhilleus'un kahraman imajı Efes halkını etkilemiş ve bu nedenle Akhilleus'u konu alan resimler halkın kullandığı villaların duvarlarında da yer almış olmalıdır.

¹⁰ C.L.RAGGHIANI, *The Painters of Pompeii, Milan* : Edizioni del Milione 1968, s.110

¹¹ N. ZIMMERMANN-S.LADSTATTER, *Wall Painting in Ephesos, from the Hellenistic to the Byzantine Period*, İstanbul: Ege Yayınları, İstanbul, 2011, s. 10,11

¹² Daha ayrıntılı bilgi için bkz. S. DELBARRE- M.FUCHS-C.A.PARATTE, " Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting" 2007,35-42. The Proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye. The Mosaic Bridge From Past to Present = IV. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyum Bildirileri. Gecmisten Günümüze Mozaik Korpusu Uludağ University Press, Gaziantep, 2007, s.35-42

¹³ Plinius, *HN* 35.40.132

¹⁴ J.CHARBONNEAUX-R. MARTIN-FVILLARD *Hellenistic art (330-50 B.C.)*, (çev. Peter Green), Thames & Hudson, London, 1973. s.125

Fotoğraf 2: Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Duvar resmi, Pompeii.

yonlarda elinde savaş aletleriyle Kral Lykomedes'in kızları arasında, yanında ya da arkasında Odysseus ile birlikte¹⁵.

Pompeii'de Dioscuri Evi'nin *tablinum* bölümüne ait duvarlarından birinde Akhileus mitolojik temaya uygun olarak kadın kıyafetleri içerisinde resmedilmiştir. Napoli Milli Müzesi'nde sergilenen resmin merkezinde Akhileus, sağında Odysseus, solunda Diomedes; Arka planda ise solda Kral Lykomedes, ortada bir asker, sağ köşede de Akhilleus'un sevgilisi Deidameia yer almaktadır¹⁶ (Fotoğraf 2).

Gelişmiş bir stile ve kompozisyon uyumuna sahip olan bu duvar resminden geriye kalanlar, Hellen Dönemindeki orijinalinin ne derece etkileyici olabileceğini göstermektedir. Resimde, Odysseus ve Diomedes ellerindeki silahları birbirine vurarak çıkardıkları seslerle genç kahramanın savaşçı içgüdülerini uyandırmaya çalışmaktadırlar. Akhilleus ise bu durumdan rahatsız olarak uzaklaşmaya çalışmaktadır. Akhilleus'un sevgilisi Deidameia şaşkınlık içinde resmedilirken, Kral Lykomedes kendinden emin ve hareketsiz olarak tasvir edilmiştir.

Sıradan bir çerçeve içinde, soğuk tonların tercih edildiği resimde, beyaz, gri koyu kahverengi renk kullanımı hakimdir. Akhilleus'un üzerindeki kadın kıyafetleri gri tonlarında resmedilmiştir. Resim gerçeği o kadar yansıtmaktadır ki, Akhilleus'un gözlerindeki ışıltıyı dahi fark edebilmekteyiz. Akhilleus'un kadınsı vücudu, Odysseus ve Diomedes'in erkeksi vücutlarıyla tezat oluşturmaktadır. Ressam, Odysseus'un koyu renk teniyle, Deidameia'nın ten rengi arasında kontrast oluşturmuş ve böylece uyum ve kontrastı meşhur bir resimde bir araya getirmeye çalışmıştır.

Dioscuri Evi'nin sanatçısı ya da sanatçıları, renklerdeki ışık ve gölge geçişlerini kullanarak, gerçeğe yakın tasvir edilmiş figürlerle, sahnenin natüralizmini yaratmayı başarmışlardır¹⁷.

Pompeii örneği de Efes örneğindeki gibi, resmin zemini açık, yeşil ve açık kahverengi tonlarına ışık efektlerinin ilave edilmesiyle oluşturulmuştur. Akhilleus'un her iki yanındaki figürler daha koyu renklerle yapılarak Akhilleus ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca insan figürlerinin dikey ve hareket halindeki duruşlarına karşın; önde ve arkada kalkanların yatay hareketleri ile yön kontrastlığı oluşturulmuştur. Bu durum kompozisyondaki önemli bir ritim unsurunu oluşturmaktadır.

Akhilleus Skyros'ta Sahnesi-Zeugma (Mozaik)

Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemlerde çeşitli sanat eserlerine esin kaynağı oluşturan mitolojik konular, Roma sanatında da önem kazanmışlardır. Bu mitolojik temalar duvar resimlerinde olduğu kadar, evlerin tabanlarını süsleyen mozaiklerde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle M.S. 1. yüzyıldan itibaren mitolojik temaların tasvirlerini Roma Döneminin mozaik panolarında sıkça görmekteyiz¹⁸.

Akhilleus Skyros'ta mitolojisini konu alan M.S.2. ve 4.yüzyıl arasına tarihli yaklaşık 15 mozaik bulunmuştur. Bu mozaikler Türkiye (Zeugma), İspanya (Pedrosa), Kuzey Afrika (El Jem), Moritanya (Cherchel, Tipasa), Galya (Saint-Romain-en Gal) veya Almanya'ya (Orbe) kadar imparatorluğun tüm bölgelerinde karşımıza çıkmaktadır¹⁹.

Zeugma'da 2000 yılında başlayan Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nin Birecik barajı nedeni ile kenti gölet sularından kurtarmak için yapılan kurtarma kazıları sonucunda bir grup mozaik bulunmuştur. Zeugma antik kentindeki mozaiklerde daha çok Hellen stili mitolojik sahneler dikkat

¹⁵ Akhilleus'un kadın kılığına girmeden betimlendiği duvar resimleri ve mozaikler için bkz. S. DELBARRE- M.FUCHS-C.A.PARATTE, "Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting" 2007,35-42. ü Uludağ University Press, Gaziantep,2007,s 38,fig.6,7,8,9

¹⁶ A. MAIURI, *La Peinture Romaine*, Geneva: Skira.1953,s.73,74.

¹⁷ W. DORIGO 1971, *Late Roman Painting*, Praeger Publishers, New York,1971:s,45.

¹⁸ K.M.D., DUNBABIN, *Mosaics of Greek and Roman World*, Cambridge: Cambridge University Press 1999: s,162.

¹⁹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. S. DELBARRE- M.FUCHS-C.A.PARATTE, "Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting" 2007,35-42. The proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye. The Mosaic Bridge From Past to Present = IV. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyum Bildirileri. Gecmisten Günümüze Mozaik Korusu Uludağ University Press,Gaziantep,2007,s,35-42.; R.LING, *Ancient Mosaics*, London: British Museum Press ,1998:s, 73.

Fotoğraf 3: Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Mozaik, Zeugma.

çekmektedir. Bu mitolojik sahnelerin yer aldığı mozaik panolarından birinde de Akhilleus Skyros'ta mitolojisini konu alan sahne betimlenmiştir (Fotoğraf 3). Poseidon Evi'ndeki sığ havuzun zeminini süsleyen mozaik M.S. 3.yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir²⁰.

Zeugma Mozaik Müzesinde sergilenen mozaik, uygulanan mitolojik konunun tasviri açısından Efes ve Pompeii'nin duvar resimlerini hatırlatmaktadır. Bordürü dalga motifi ile çevrelenmiş mozağin merkezinde Akhilleus'un, Skyros'ta kral Lykomedes'in sarayında, Odysseus tarafından bulunduğu an resmedilmiştir. Odysseus, savaşın habercisi olan trompet seslerini duyurmaya başlar bu durumda kadınlar kaçıırken Akhilleus silahlara sarılır ve böylece kimliğini açığa

²⁰ M.ÖNAL „Mosaics of Zeugma, A Turizm Yayınları, İstanbul, 2002, s.22; “Zeugma bölgesinde, 1992 ile 2000 baharı arasında yapılan kazılarda 28 adet mozaik bulunmuştur. Bunlara ilaveten 2000 yılı yaz mevsiminde ortaya çıkarılan 48 yeni taban mozaığı ilave edilmiştir. Bulunan mozaiklerin birçoğunun, evlerin mimari yapılarına ait olduğu anlaşılmaktadır. Mozaiklerin bulunduğu evin, batı etkisinde kalmış bir mimaride olduğu anlaşılmaktadır. Akhilleus temalı mozağın bulunduğu evin yapısında, bekleme odası vazifesi görmekte olan Atrium'un duvarları çiçekli bahçe resimleriyle boyanmıştır. Evde çok az sayıda bulunan arkeolojik bulgularından yola çıkarak M.S.3. yüzyılın birinci yarısında inşa edildiği düşünülmektedir”. Bkz.C. ABADIE-REYNAL “Les maisons à décors mosaïqués de Zeugma” Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, 146- N. 2, 2002. s 743-771.

çıkarmış olur. Panelde, Akhilleus kendinden emin, Odysseus, Deidamia ve Kral Lykomedes ise tedirgin bir durumda tasvir edilmiştir.

Panelin arka planında çift sıra dor sütunlarıyla çevrilmiş mimari bir yapı, ikinci aşamada Kralın kızları olduğunu düşündüğümüz figürler ve izleyiciye en yakın kısımda ise solda Kral Lykomedes, ortada Deidamia ve Akhilleus, en sağda ise Odysseus bulunmaktadır. Akhilleus, sol elindeki kalkanını savunma pozisyonu alır gibi yukarıya doğru kaldırmış, sağ elinde de yine yukarıya doğru kaldırdığı bir mızrak tutmuştur. Mozaik ağırlıklı olarak toprak renkleriyle oluşturulmuş ancak figürlere ait konturları belirtmek amaçla yer yer siyah renk kullanılmıştır. Paneldeki en açık renkler figürlerin kıyafetleri ile arka fon, en koyu renkler ise elbiselerde uygulanan gölgelelendirmelerde görülmektedir. Mozaik sanatçısı Akhilleus'un savaşçı ve kahraman kimliğini mızrak ve kalkanla seyirciye aktarabilmiş ve mitolojik bir temayı mozaığe ustaca uygulayabilmiştir.

Zeugma mozaığında, figürlerin vücut oranlarının gerçeğe uygun olduğu göze çarpmaktadır. Tessera malzemelerinin seçiminde kireçtaşı, cam ve mermer parçalarının tercih edildiği, renk tonlarında ise kahverengi, krem, yosun yeşilinin sıklıkla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Renk geçişlerindeki ışık ve gölgenin varlığı sağlanmış ve figürlere perspektif ve üç boyutlu formlar kazandırılmıştır. Hellenistik resimlerde olduğu gibi figürler gerçeğe uygun yapılmış ön plan ile arka plan ayırımı sağlanmıştır.

Sonuç olarak ele aldığımız üç eserin de birbirleriyle hem sanatsal hem de ikonografik açıdan benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu benzerlik daha çok kumaşlardaki ışık –gölge kontrastı, Akhilleus'un kadınsı vücut hatları, figürlerdeki hareketlilik ve üç boyut yaratma çabasında göze çarpmaktadır. İkonografik olarak da benzerlikler açıkça görülebilmektedir. Özellikle mozaik panosuna uygulanan mitolojik konunun Maronealı Athenion'a ait tabloların örnek alınarak yapıldığını düşündürmektedir. Bu üç eseri, İmparatorluğun diğer yerlerinde betimlenmiş duvar resmi²¹ ve mozaiklerden²² ayıran ortak özellikleri, Akhilleus'un kadın kılığında resmedilmiş olmasıdır. Dolayısıyla Roma Döneminde resim ve mozaiklerde Hellen mitolojik anlatımlarına bağlı kalarak kadın kılığında resmedilen Akhilleus'un Efes, Pompeii ve Zeugma'da tercih edilmiş olması aralarında sanatsal bir bağ olduğunu düşündürmektedir.

Ayrıca, İmparatorluğun tüm bölgelerinde özellikle Antoninler-Severuslar (M.S. 2-3.yüzyıl) döneminde Akhilleus betimleri sevilen bir kompozisyonudur. Kompozisyonların merkezindeki kahraman imajı, onun Romalıların virtus (erdem) ve savaşçı ruhuna model olmasına neden olmuştur. Bu durum Akhilleus Skyros'ta betimli mozaiklerin İmparatorluğun her yerinde neden bu kadar yaygın resmedildiğini açıklar niteliktedir.

Kaynakça

ABADIE-REYNAL,C “Les maisons à décors mosaïqués de Zeugma” Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, 146- N. 2, 2002. s .743-771.

CHARBONNEAUX,J-MARTIN,R.-VILLARD,F., *Hellenistic art (330-50B.C.)*, çev. Peter Green), Thames & Hudson, London, 1973.

DELBARRE,S- FUCHS,M- PARATTE,C.A “ Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting”, *The proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye. The Mosaic Bridge From Past to Present = IV. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyum Bildirileri. Gecmisten Günümüze Mozaik Korusu* Uludağ University Press,Gaziantep,2007,s,35-42.

²¹ Akhilleus'un yarı çıplak sadece omuzlarını ya da bacaklarını örten bir kumaşla betimlenen duvar resimleri Pompeii'de Epigrams Evi'nin *triclinium*, Apollo Evi'nin bahçesi, Vetti Evi'nin *triclinium*, Modestus Evi'nin *atrium*, Hunt Evi'nin *tablinium*, Postumii Evi'nin *triclinium*, Eros Fountain Evi'nin *triclinium*, Achilles Evi'nin *peristilbölümlerinde bulunmaktadır*. Bkz. S. DELBARRE- M.FUCHS-C.A.PARATTE, “ Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting”, *The proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye. The Mosaic Bridge From Past to Present = IV. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyum Bildirileri. Gecmisten Günümüze Mozaik Korusu* Uludağ University Press,Gaziantep,2007,s,35-42.

²² Akhilleus'un sadece omuzlarını ya da bacaklarını örten bir kumaşla betimlenen mozaik örnekleri Saint-Romain-en Gal, El-Jem, Pedrosa de la Vega, Domus Aurea bulunmaktadır. Bkz. S. DELBARRE- M.FUCHS-C.A.PARATTE, “ Achilles on Skyros: Crossing over Architecture, Mosaic and Wall Painting”, *The proceedings of IV. International Mosaic Corpus of Türkiye. The Mosaic Bridge From Past to Present = IV. Uluslararası Türkiye Mozaik Korpusu Sempozyum Bildirileri. Gecmisten Günümüze Mozaik Korusu* Uludağ University Press,Gaziantep,2007,s,35-42.

DUNBABIN,K.M.D., *Mosaics of Greek and Roman World*, Cambridge University Press. Cambridge,1999.

DORIGO, W., *Late Roman Painting*, Praeger Publishers,New York,1971.

ERHAT, A., *Mitoloji Sözlüğü*. Remzi Kitapevi,İstanbul, 2004.

GRIMAL,P., *Mitoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar,İstanbul,1997

LADSTATTER, S, *Ephesos Yamaç Ev 2*,(çev. Selma Gün),Ege Yayınları, İstanbul, 2012.

LING,R., *Ancient Mosaics*, British Museum Press London,1998.

MAIURI,A. *La Peinture Romaine*, Geneva : Skira, 1953.

ÖNAL, M., *Mosaics of Zeugma*, A Turizm Yayınları,İstanbul, 2002.

RAGGHIANI, C.L.,(1964). *The Painters of Pompeii*, Milan : Edizioni del Milione

ZIMMERMANN, N. ,LADSTATTER, S., *Wall Painting in Ephesos, from the Hellenistic to the Byzantine Period*, Ege Yayınları,İstanbul, 2011.

Resim Kaynakları

Fotoğraf.1. Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Efes, (Zimmermann-Ladstatter: 2011: 84, fig.123,3)

Fotoğraf 2. Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Pompei, (Maiuri,1953: 73)

Fotoğraf 3. Akhilleus Skyros'ta Sahnesi, Zeugma, (Önal, 2002: 22)

